

Ihmisoikeuksiin perustuva osallistava yhteiskunta

Ikääntyminen, väestöllinen muuntuminen ja ikääntyvien yhteiskuntien yleistymisen ovat muodostuneet vallitsevaksi suuntaukseksi 2000-luvulla. Ilmiö on ollut havaittavissa jo 1900-luvun puolivälin jälkeen. ”Ikääntyvä yhteiskunta” käsitteenä on seurausta yhä kasvavasta ikääntyvien ihmisten määrästä yhdistettynä syntyvyyden laskuun. Tieteelliset tutkimukset ovat osoittaneet asennemuutoksia vanhempien sukupolvien parissa ja kumonnet stereotyyppisiä oletuksia iän tuomasta vääjäämättömästä taantumisesta.

Etenkin ensimmäinen Wienissä pidetty *World Assembly on Ageing* -kokous (maailmanlaajuinen ikääntymistä käsittelevä kokous) vuonna 1982 toi yhteen jäsenmaat, erityisorganisaatiot ja aiheeseen liittyvät muut järjestöt kuten Kansainvälinen työjärjestö (ILO) ja Maailman terveysjärjestö (WHO). Wienissä laadittu *International Plan of Action on Ageing* (kansainvälinen ikääntymistä koskeva toimenpidesuunnitelma) merkitsi alkua kansainvälisille pyrkimyksille ikääntymisen käsittelyssä ja toimi pohjana toimintaperiaatteille, joiden avulla edistetään ikäihmisten huomioivaa yhteiskuntaa ihmisoikeuksien näkökulmasta. Periaatteiden pohjalta laadittiin toimintasuunnitelmia.

Demografisen muutoksen laajuuden vuoksi hallitukset joutuvat kaikilla tasoilla käsittelemään näistä muutoksista nousevia haasteita ja mahdollisuuksia. Yhteiskunnan pitää kokonaisuudessaan osallistua näihin ponnisteluihin, kuten An Hermans, ESU:n (European Seniors' Union, eurooppalainen senioriliitto) puheenjohtaja korostaa. Toimenpiteiden pitää sisältää ihmisoikeusnäkökulma sekä ikääntyneiden ihmisten huomioiminen ja osallistaminen heidän pyrkies-

sään aktiiviseen rooliin itseään koskevassa politiikassa. Heidän näkemyksensä auttaa luomaan ikäystävällisen ja kaikki mukaan ottavan yhteiskunnan, jossa eri sukupolvet voivat menestyä.

Lukuisat ikäihmisten järjestöt ovat vastanneet tarpeeseen voimaannuttamalla jäseniään ja järjestöjään. Etenkin ESU on mukana useissa tämän suuntaisissa aloitteissa. Seuraavassa joi-takin esimerkkejä ESU:n ajamista hankkeista.

1. European Seniors' Union ESU: aktiivinen tekijä kansalaisyhteiskunnassa

ESU on seniori-ikäisten etujen äänekäs puolestapuhuja ja edistäjä. ESU:n eri tapaamisissa – puhemieskokoukset, yleiskokoukset ja alueelliset konferenssit – keskeiseen asemaan nousevat kriittiset aiheet kuten ikäyrjynnän vastaisuus, aktiivinen ikääntyminen, sosiaalinen suojeleminen, inklusio ja ikäystävällisen ympäristön luominen. Nämä huolenaiheet näkyvät myös järjestön verkkosivuilla (<http://esu-epp.eu>), uutiskirjeissä (<http://esu-epp.eu/newsletter/>) ja Facebook-alustalla (www.facebook.com/esu). ESU on aktiivisesti mukana EU:n viimeaikaisissa toimenpideohjelmissa varmistamalla, että käytössä on asianmukaista tietoa ja että ihmisoikeusnäkökulma on politiikan käytänteiden kulmakivenä. Tämän mukanaolon mahdollistaa etenkin yhteistyö Euroopan kansanpuolueen ryhmän (European People's Party, EPP-ryhmä) kanssa.

Kuva. ESUn vaikuttajia eri puolilta Eurooppaa.

2. Tietoisuuden edistäminen

ESU tunnetaan Euroopan senioriyhdistysten liittojen verkostona (European Network of Seniors' Associations) ja se on sitoutunut edistämään tietoisuutta ikäihmisten oikeuksista. Järjestö juhlistaa joka vuosi erityisiä päiviä, jolloin nostetaan esiin "ei ikäyrjintää" -ajatusta sekä senioreiden oikeutta osallistua täysivaltaisesti kaikkien yhteiskunnan osa-alueiden toimintaan. ESU rohkaisee kaikkia jäsenjärjestöjään käyttämään ESU:a alustana kokemusten jakamiselle. Yhteisten ponnistelujen avulla voidaan luoda kaikki huomioon ottava ja ikäystävällinen yhteiskunta, jossa ikäihmisiä kunnioitetaan ja arvostetaan kaikilla elämän alueilla.

Seuraavat päivät ovat tärkeitä, kun halutaan nostaa tietoisuutta ikäihmisten hyvinvoinnista ja oikeuksista: Kansainvälinen päivä ikäihmisten hyväksikäytön ehkäisemiseksi (World Elder Abuse Awareness Day), 15. kesäkuuta; Euroo-

pan sukupolvien välisen yhteistyön päivä (European Day for Cooperation between Generations) 29. huhtikuuta ja YK:n Kansainvälinen ikäihmisten päivä (United Nations International Day of Older Persons UNIDOP) 1. lokakuuta. ESU:n puheenjohtaja An Hermans käsittelee jäsenjärjestöille osoitetussa kirjeessään joitakin aiheeseen liittyviä näkökulmia ja pyytää jäsenjärjestöjä nostamaan esiin näitä vanhenemiseen liittyviä aiheita kansallisessa tai paikallisessa toimintaympäristössään. Esimerkkejä löytyy ESU:n verkkosivuilta.

Kansainvälinen päivä ikäihmisten hyväksikäytön ehkäisemiseksi käsittelee ikäihmisten hyväksikäyttöön liittyviä aiheita. Aihe ja huoli on vakava ja vaikuttaa monien ikäihmisten elämään kautta maailman. Päivä tarjoaa keinoja, joiden avulla yhteiskunta voi tunnistaa hyväksikäytön ja ehkäistä sen eri muotoja kuten laiminlyönti, taloudellinen riisto ja emotionaalinen kaltoinkohtelu. Nostamalla tietoisuutta pyritään luomaan turvallinen ja kunnioittava ympäristö vanhemmille ikäluokille ja edistämään empatian ja tukemisen kulttuuria.

Euroopan sukupolvien välisen yhteistyön päivä (The European Day for Cooperation between Generations) korostaa sukupolvien välisen suhteiden ja yhteistyön arvoa. Se kannustaa solidaarisuuteen ja eri sukupolvien väliseen ymmärrykseen. Päivä pyrkii edistämään inklusiivista yhteiskuntaa, jossa vanhempien sukupolvien tiedot ja kokemus täydentävät nuorempien energiaa ja innovatiivisuutta. Sukupolvien välisen aloitteiden avulla voimme ylittää kuiluja, vähentää stereotyyppioita ja rakentaa vahvempia yhteisöitä.

YK:n Kansainvälinen ikäihmisten päivä korostaa seniori-ikäisten panosta yhteiskunnassa. Se puoltaa heidän oikeuksiaan, arvoaan ja hyvinvointiaan. Väestö ikääntyy maailmanlaajuisesti, ja tämä päivä muistuttaa, kuinka tärkeää on vastata ikäihmisten kohtaamiin haasteisiin ja edistää toimenpiteitä, jotka takaavat heille aktiivisen osallistumisen ja kunnioituksen yhteiskunnassa.

Yhdessä nämä tietoisuutta lisäävät päivät muistuttavat meitä seniori-ikäisten kunnioittamisesta ja vaalimisesta sekä edistävät yhteiskuntaa, jossa heidän viisauttaan, kokemustaan ja ainutlaatuisia näkökulmiaan arvostetaan. Yhteisvoimin saamme aikaan välittävämmän ja kaikki huomioon ottavan maailman kaikille sukupolville.

3. Elinikäistä oppimista aktiivisille kansalaisille

ESU tarjoaa arvokkaita oppimismahdollisuuksia kaikissa kokouksissaan: tiedon jakamista, kokemusten vaihtoa ja keskusteluja. Lisäksi ESU on vuodesta 2009 alkaen järjestänyt vuosittain yhteistyössä Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES) -tutkimuslaitoksen, Österreichische Seniorenbund (itävaltalainen senioriyhdistys) -järjestön ja Polak Foundation -säätiön kanssa *Kesäakatemia* (Summer Academy) senioriyhdistysten johtohenkilöille. Tämä tapahtuma on järjestetty yli kymmenen vuoden ajan Wienissä, mutta vuonna 2023 se pidettiin Belgian Leuvenissa belgialaisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kesäakatemia tuo kuultavaksi arvostettuja puhujia, joiden osallistuminen tekee tapahtumasta antoisamman ja tuo siihen näkemyksellisyyttä. Osallistujat lähtevät akatemiasta mukanaan uusinta tietoa sekä inspiraatiota ja valmiutta jakaa tätä tietoa omissa yhteisöissään. Niin varmistetaan, että Kesäakatemia viesti leviää laajalle tapahtuman ulkopuolellekin ja vaikuttaa positiivisesti senioriyhdistysten ja -yhteisöjen toimintaan kautta Euroopan.

4. Seniorit: aktiivisia ääniä päätöksenteossa

Senioreiden aktiivisen osallistumisen edistäminen kaikilla yhteiskunnan aloilla on äärettömän tärkeää niin politiikassa kuin heitä suoraan koskevan päätöksenteon prosesseissa. Korona-pandemia osoitti, kuinka senioreita koskevat stereotyyppit vähätelivät ja horjuttivat ikäihmisten arvoa, mutta herättivät myös vahvoja reaktioita sellaisia asenteita vastaan. ESU peräänkuulutti omalta osaltaan senioreiden arvokasta kohtelua ja rohkaisi aloitteita solidaarisuuteen nuorten ja vanhempien ikäryhmien välillä.

Etenkin pyrkimys seniori-ikäisten mukaan ottamiseen digiyhteiskunnassa sai merkittävää huomiota. Kävi ilmi, että digilukutaito ja osallistuminen

digitaaliseen toimintaympäristöön eivät olleet vain henkilökohtaisia valintoja, vaan itse asiassa välttämättömyys kaikille: jokaisen tulee olla osallisena digitaalisessa maailmassa. Pitää varmistaa, etteivät ikäihmiset jää jälkeen siinä vaan voivat hyötyä täysin sen tarjoamista mahdollisuuksista.

Meneillään olevien hankkeidensa lisäksi ESU on tehnyt viime vuosina yhteistyötä jäsentensä kanssa ja kehittänyt ratkaisuja tarttuessaan tärkeisiin senioreita koskeviin aiheisiin.

A. Korona-ajan päätöslauselma on "Europe's Recovery; Building the future of fair and resilient societies – including all generations" (Euroopan elpyminen. Miten rakentaa tulevaisuuden oikeudenmukainen, vastustuskykyinen ja kaikki ikäryhmät huomioiva yhteiskunta). Siinä ESU vetosi EU:hun, jotta se ottaisi käyttöön koronapandemian aikana saadut arvokkaat kokemukset. Päätöslauselmassa EU:ta kehoitetaan omaksumaan tehokas ja keskeinen johtajan rooli yhteisen strategian luomisessa, eri osa-alueilla esiintyvien haasteiden voittamisessa sekä luottamuksen juurruttamisessa kansalaisten pariin siitä, että EU, kansalliset ja alueelliset hallintoelimet ja eri sidosryhmät toimivat kaikilla tasoilla yhtenäisesti. Tämä päätöslauselma nostaa esiin merkittävän tarpeen käsitellä demografisia muutoksia ja korostaa oikeudenmukaisemman ja joustavamman yhteiskunnan rakentamista. Lisätietoja englanniksi: <http://esu-epp.eu/events/europes-recovery-building-the-future-of-fair-and-resilient-societies-including-all-generations/>

B. ESU:n Statement on Digital Inclusion (lausunto digitaalisesta inklusiosta). Tämän lausunnon linjan mukaisesti EU Council Department of Media and Information (EU:n neuvoston Media- ja informaatio-osasto) palkkasi ESU:n puheenjohtajan An Hermansin valmistelemaan laajan raportin ikääntymisen tuomista haasteista digitaalisuudessa ja tutkimaan ratkaisuja esiin nouseviin ongelmiin. Raportti: "The digital era? Also my era! – Media and information literacy: a key to ensure seniors' rights to participate in the digital era," (Digiaika on myös

minun aikani! – Media ja informaatiolukutaito: tapa varmistaa senioreiden oikeus osallistua digiaikaan) on saatavana ei-kielillä EU:n neuvoston web-sivuilta. ESU puhuu vahvasti sen puolesta, että ikäihmiset huomioidaan tämän päivän informaatioyhteiskunnassa. <http://esu-epp.eu/events/launch-of-media-and-information-info-brochure-by-an-hermans/>

C. Keskustelujen yhteydessä ESU:n edustajat korostivat, kuinka tärkeä rooli EPP:llä on EU:n hoivastrategian kehittämisessä. Päätöslauselma "The New European Care Strategy: Towards affordable quality care for all people who need it" (Euroopan uusi hoivastrategia: kohti kohtuuhintaista ja laadukasta hoivaa kaikille sitä tarvitseville) korostaa kuinka tärkeää on tarjota kaikille sitä tarvitseville pääsy korkeatasoiseen hoivaan. Koko päätöslauselmadokumentti on luettavissa (englanniksi) täältä: http://esu-epp.eu/wp-content/uploads/2023/04/EN_ESU-Resolution-European-Care-Strategy_final.pdf.

D. Nämä päätöslauselmat ja toiminta kuvaavat ESU:n sitoutumista seniorien oikeuksien edistämiseen ja haluun varmistaa heidän aktiivinen osallistumisensa nyky-yhteiskunnan toimintaan. ESU puhuu oikeudenmukaisemman ja inklusiivisemman politiikan ja sitä tukevien strategioiden puolesta.

E. Viime aikoina ESU ja sen jäsenjärjestöt ovat kritisoineet Euroopan komission ajokorttisäännösten luonnosta ilmaisten huolensa siinä olevista ikä syrjinnän piirteistä. Meppejä pyydettiin muokkaamaan tekstiä ja poistamaan kiistanalaiset osat ongelmien korjaamiseksi.

5. Loppupäätelmä

ESU on inspiroiva vapaaehtoisten yhteisö, jota vie eteenpäin sitoutuminen eurooppalaisten yhteiskuntien kehitykseen ja niiden kansalaisten hyvinvointiin. Järjestön vapaaehtoiset toimivat välittäjinä luomalla yhteyksiä kansallisten jäsenjärjestöjen ja eurooppalaisten päättäjien välille. ESU:n ydinpäämäärä on saada ihmisoikeusnäkökulma toteutumaan ikääntyviä koskevassa politiikassa ja edistää ikäihmisten oikeuksia koko heidän elinikänsä ajan. Tyypillinen keino on voi-

maannuttaa 'aktiivista kansalaisuutta' päätöksenteon eri tasoilla kouluttamalla ja toimimalla politiikassa. Euroopan historian syvälinen tuntemus ja omistautunut vapaaehtoistyö rohkaisevat ESU:n piirissä toimivia ikääntyneitä antamaan panoksensa kaikki huomioon ottavan ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan hyväksi niin, että seniori-ikäisten ääni kuulu selvästi ja heitä kunnioitetaan.